

fredag 27.9.1974 kl. 14.00

Hilsen på 25 årsdagen for opprettelsen av
Norges almenvitenskapelige forskningsråd.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd er 25 år, og jeg hilser forskningsrådet fra Regjeringen.

Aldri før i menneskenes historie har forskningen og vitenskapen kommet til å bestemme over menneskenes liv og livsvilkår som i dette kvart århundre.

Moderne medisin og helsestell har gjort det mulig å få bukt med de store epidemier og sykdommer som tidligere herjet i store deler av verdens folkeslag. Vi tar vare på de nyfødte barns liv på en ganske annen måte enn før. Dødligheten i de første barneår er redusert til en liten del av hva den var.

I vår del av verden har forskning og teknikk gitt oss i hendene en produksjonsteknologi som har befridd menneskene fra tidligere generasjoners fysiske slit. Vår innsikt i hvordan det økonomiske system virker har befridd oss fra arbeidsløshetens og den sosiale nøds utrygghet og ydmykelser, og gitt oss frihet til å forme våre materielle levevilkår under større menneskelig likhet og likeverd.

Oppsamlingen av forskningsresultater og vitenskapelig innsikt har skjedd i et aksellererende tempo. Hver generasjon arver fra den foregående et fond av viten som er langt større enn før.

Gammel lærdom blir raskt foreldet. Skoler, universiteter og institutter stilles overfor en stadig mer overveldende mengde av kunnskapsstoff som må tilegnes og beherskes. Vi taler om vår tids kunnskapseksplasjon.

På alle områder av vårt liv møter vi de synbare resultater av forskning og teknikk. De stiller oss overfor nye situasjoner i arbeidslivet og hjemmet, i skolen og fritiden. En nasjons kapasitet til selv å drive forskningsvirksomhet og til å dra praktisk nytte av egne og andre lands forskningsresultater, er det viktigste grunnlag for sosial og materiell framgang og for kulturelle og intellektuelle aktiviteter.

Forskningen og teknologisk utvikling omskaper våre samfunn og gir menneskene en ny livsform og nye livsanskuelser. Vi fengsles av de store fremskritt som er gjort i utforskningen av vår egen klode og av verdensrommet. Enkelte blir fristet til å stille overmodige forventninger om menneskenes evne til å gjøre seg naturkreftene underdanig. Andre stiller bekymrede spørsmål om forskningen i verden er ledet inn i de rette baner. Har forandringene av vår livsform vært av det gode? Ser vi noen ned-demping i takten av disse forandringer, som nå synes å overgå mange menneskers fatte-evne? Hva betyr endringer i samfunnsformer og livsvilkår for menneskenes holdninger til hverandre, for trivsel og lykke?

Forskningen skal hjelpe oss til å gi svar på spørsmål også av denne karakter. Samlivsproblemene mellom menneskene - i familien, på arbeidsplassen, i det sosiale miljø og nasjonene imellom - trenger seg på oss med større styrke enn før. Mennesket lever ikke i isolasjon. Menneskene er blitt mer avhengig av hverandre innenfor et fellesskap. Forskning og teknologi har ført hele menneskeheten inn i et stadig nærere fellesskap i global sammenheng når det gjelder utnyttelsen av jordens ressurser, i spørsmål om å verne om natur og miljø, i spørsmål om å beskytte menneskene mot deres evne til å reproducere seg selv, og i spørsmål om krig og fred og fordeling av materiell velferd.

Det er blant annet ut fra slike tanker at Regjeringen vil fremme forslag for dette Storting om et Forskningsråd for samfunnsplanlegging. Dette vil ikke bli et organ som er overordnet de bestående forskningsråd. Det er heller ikke hensikten at det skal overta forskningsarbeide som er igang eller som naturlig faller inn under andre råd. Det nye råd vil være rettet mot samfunnsutviklingen i sin alminnelighet - de krefter som forandrer menneskenes livsform, holdninger og livsanskuelser - og det vil dra nytte av kompetanse på tvers av ulike fagdisipliner. Rådets virksomhet vil være til hjelp for den offentlige planlegging av samfunnsutviklingen og det vil søke å ivareta de forskningsbehov som til

nå ikke har blitt dekket gjennom tilgjengelige kanaler.

Vårt land satser mer enn 1 prosent av vår samlede nasjonalinntekt på forskning og utvikling. Omkring 10.000 akademisk utdannet personell er sysselsatt i denne virksomhet. Noe mindre enn halvparten av disse er høyt kvalifisert vitenskapelig personell knyttet til forskningsinstitutter og liknende organer i offentlig og privat virksomhet. Med denne innsats har Norge i løpet av de siste 10-år kommet mer på linje med omfanget av forskningen og utviklingsarbeidet i andre moderne industristater. Vi ligger nå omtrent midt på skalaen over forskningsinnsatsen for de vestlige industriland, men fremdeles godt under innsatsen for de store nasjoner, der forskning og utvikling i det private næringsliv spiller en så betydelig rolle.

Forskerne er etterhvert blitt en betydelig yrkesgruppe. Dens antall vil fortsette å øke i kommende år, etterhvert som vi får et stadig bredere rekrutteringsgrunnlag fra universitetene, de nye distriktshøgskoler og andre høyere utdanningssteder. En rasjonell bruk av de menneskelige og materielle ressurser som investeres i forskningen vil være et spørsmål som må oppta oss til stadighet. Norges almenvitenskapelige forskningsråd vil også i fremtiden spille en sentral og ledende rolle i

organisasjonen og samordningen av norsk forskningsvirksomhet. Også organisasjonsmønstret for dette arbeide må tilpasses de raske skiftninger som finner sted i forskningens utvikling og i våre samfunnsforhold.

Som lite land med begrensede menneskelige og materielle ressurser kan vi ikke sikte mot å ligge på toppnivå i forskning og utdanning i verdensmålestokk. Men vi må ha en bredde og en kvalitativ styrke i vårt forskningsmiljø som setter oss i stand til å tilegne oss og gjøre bruk av forskningsresultater i andre land. Utbyggingen av et forskningsmiljø som har denne evnen til å knytte kontakter utad og selv drive en betydelig grunnforskning, er en oppgave for myndighetene og forskningsrådene i fellesskap. I samarbeidet mellom forskningsmiljø og de politiske myndigheter ligger muligheter for å forme et samfunn med større innsikt i de krefter som bestemmer menneskenes livsvilkår, trivsel og lykke. Dette er en utfordring til både forskerne og myndighetene. Jeg ser imøte et slikt samarbeid.